

Aangenaam kennis te maken

De schatkaarten van Erfgoed Actueel

Elk van de 41.526 vierkante kilometers in Nederland herbergt schatten en verhalen. Dat beseffen ze volop bij Erfgoed Actueel. Dit landelijk projectbureau voor cultureel erfgoed en educatie is de spin in het web van instellingen die het historisch besef van scholieren willen aanwakkeren. Portret van een organisatie waar verwondering allerm minst eindigt bij Zaanse molens of Delftsblauwe tegeltjes.

In 1997 riep het ministerie van OC&W het projectbureau Erfgoed Actueel in het leven. Oogmerk: het actieve gebruik van cultureel erfgoed in het onderwijs stimuleren, opdat de belangstelling van jongeren voor de sporen van het verleden groeit. Bij velen roept dat associaties op met het bezichtigen van hunebedden of laat-middeleeuwse geveltjes. Maar cultureel erfgoed reikt aanzienlijk verder. Het omvat alle materiële zaken die mensen zo bijzonder vinden dat ze ze willen bewaren. Een willekeurige greep: de Haagse 'fin de siècle'-interieurs waar Couperus over schreef; de biechtstoel te Maassluis waarin Maarten 't Hart zijn zonden overpeinsde; oude foto's van Oegstgeest die de terugkeer naar dit dorp vergemakkelijken; het Groninger landschap waarin Thomas Rosenboom schepen voorbij zag trekken; de eerste pijp van Mulisch of de botjes van de uit-

gestorven dodo die Büch koesterde. Maar ook straatnaambordjes, oude tv-programma's, het dagboek van Marga Klompé of een authentieke huiskamer uit de jaren zeventig – inclusief bruine corduroy zitkuil – passen binnen de definitie. Een bonte verzameling? Ja. Onder cultureel erfgoed vallen dan ook musea, monumenten, archieven, archeologische vondsten, landschappen, en verhalen die het verleden schragen.

Schatkamer

Samen met enkele geestverwanten instellingen is Erfgoed Actueel gehuisvest in – *noblesse oblige* – een monumentaal pand aan de Herengracht in Amsterdam. Vanuit dit zogeheten Erfgoedhuis initieert, ondersteunt en bevordert zij samenwerkingsverbanden tussen onderwijs en culturele instellingen. Erfgoed Actueel richt haar pijlen vooral op intermediaire organisaties voor cultureel erfgoed en onderwijs. Dat kunnen provinciale Erfgoedhuizen en Stichtingen voor Kunstzinnige Vorming zijn, maar ook onderwijskoepels, lerarenopleidingen of schoolbegeleidingsdiensten. De zeven medewerkers van Erfgoed Actueel verrichten onderzoek, zetten pilotprojecten op, versterken netwerken en leveren expertise. Verder biedt Erfgoed Actueel een schatkamer aan informatie. Hoge ogen gooien de websites www.erfgoedactueel.nl en

<http://erfgoededucatie.pagina.nl>, en het gratis kwartaalblad *Oud Nieuws* over het gebruik van cultureel erfgoed in het onderwijs.

Gereedschapskist

Kan een misverstand ook cultureel erfgoed zijn? Ja, soms. Zo hoeft je in Nederland niet diep te graven om op de opvatting te stuiten dat cultureel erfgoed het exclusieve domein is van leraren geschiedenis. De praktijk leert echter dat cultureel erfgoed ook uitstekend van pas komt bij de vakken Nederlands, aardrijkskunde, economie, rekenen of techniek. Talloze lessuggesties en praktische opdrachten staan in het docenten- en leerlingenboek *De C van CKV*, dat primair bestemd is voor vmbo-leerlingen in de bovenbouw, maar na lichte aanpassing ook voor andere doelgroepen kan worden gebruikt. Tot slot bewijst cultureel erfgoed zijn nut bij het verwezenlijken van vakoverstijgende vaardigheden, waaronder de kunst van het onderzoeken, analyseren en presenteren. Kortom: cultureel erfgoed is geen doel maar een praktisch middel; een gereedschapskist die zowel op basisscholen als in het voortgezet onderwijs kan worden gebruikt. Blijft de hamvraag: hoe confronteer je jongeren met sporen uit het verleden? Een busreis naar het Rijksmuseum? Geen kwaad woord erover, maar zo'n tocht wordt al snel een uitstapje. Liever kiest Erfgoed Actueel voor

eigentijdse lesmethoden waarin de eigen omgeving van de leerling centraal staat. Zo blijkt Nederland geen schatkaart met honderd maar met tienduizenden rode kruisjes. Onderzoek in eigen buurt, dorp of stad scherpt het oog voor de publieke ruimte en de tekens uit het verleden daarin – van grafheuvel of trekvaart tot industrieel erfgoed. Bovendien voldoen deze educatieve verkenningen aan de roep van het onderwijs naar zogenoemd 'authentiek leren'. Het ministerie van OC&W zorgt voor wind in de rug: in de nabije toekomst krijgen scholen meer vrije ruimte voor onder meer cultuur, als gevolg van gewijzigde kerndoelen.

Appelrode wangen

Nederland is ingrijpend veranderd. Dat beseft ook Erfgoed Actueel, dat sterk rekening houdt met de ontstane culturele diversiteit. Zo heeft het multiculturele karakter van de samenleving consequenties voor de omgang met – en interpretatie van – het verleden. Een expositie in 2003 over de slavernij zal bijvoorbeeld een andere toonzetting hebben dan in de jaren vijftig. Toch hoeft het standbeeld van Van Heutsz – de gouverneur die huishield in het koloniale Atjeh – niet van zijn sokkel. En ook de boeken van De Kameleon, waarin blonde knapen met appelrode wangen de dienst uitmaken, blijven onverbrekkelijk

verbonden met het collectieve verleden. Wel verplicht de culturele verscheidenheid om verder te kijken dan het legendarische duimpje van Hansje Brinker. Erfgoed is immers niet 'nationaal', maar laat zien welke uiteenlopende culturen hun sporen hebben nagelaten. Een struikelblok daarbij is dat allochtonen in Nederland veelal een orale en geen materiële geschiedenis hebben. Toch zijn er volgens Erfgoed Actueel genoeg kansen om

migranten bij cultureel erfgoed te betrekken. Van de Chinese wok, Molukse vliegerwedstrijden en de Turkse sas tot aan Oosterse hennatatoeages of het islamitische Suikerfeest; zij bieden handreikingen om te spitten in het eigen verleden en dat van anderen.

Mouwen opstropen

De aandacht voor cultureel erfgoed groeit. Maar het blijft gissen wat de oorzaak daarvan is.

Krijgen mensen onder invloed van globalisering meer oog voor de eigen vierkante kilometers waarop ze leven? Levert het uiteenvallen van oude sociale structuren extra aandacht voor het verleden op – met het risico van te grote romantisering? Of ontdekt het onderwijs dat cultureel erfgoed de deur naar vele vakgebieden opent? Feit is – in alle bescheidenheid – dat Erfgoed Actueel in zes jaar tijd de belangstelling voor cultureel erfgoed sterk heeft vergroot. Ook de komende jaren kan Erfgoed Actueel de mouwen opstropen: nadrukkelijk onderschrijft staatssecretaris Medy van der Laan in haar recente Cultuurnota nut en noodzaak van erfgoededucatie. Mocht over vijftig jaar bij bestudering van de Handelingen der Tweede Kamer – ook cultureel erfgoed – blijken dat van der Laan een vooruitziende blik heeft gehad, dan is dat winst voor heden, verleden en toekomst. En dat telt.

Erfgoed Actueel
Herengracht 474
1017 CA Amsterdam
tel. (020) 427 98 80
e-mail info@erfgoedactueel.nl
internet www.erfgoedactueel.nl

